

Taaldoelenalsreferentiebij 4-jarigen		Taaldoelenalsreferentiebij 3-jarigen	
Woordenschat en woordgebruik			
- heeft een passieve woordenschat van gemiddeld 4000 woorden		- heeft een passieve woordenschat van gemiddeld 7000 woorden	
- heeft een actieve woordenschat van gemiddeld 2000 woorden		- heeft een actieve woordenschat van gemiddeld 3500 woorden	
- gebruikt woorden in een andere situatie		- gebruikt een nieuw geleerd woord in een andere situatie	
- gebruikt steeds meer verschillende en complexere woorden <i>Specificaties van het taalvaardigheidsniveau:</i> - kent het verschil tussen ik, jij, hij/zij - gebruikt verleden tijd bijvoorbeeld: 'We gingen naar de diertuin.' - gebruikt onbepaalde voornaamwoorden, bijvoorbeeld: 'iedereen, alles...' - gebruikt bijvoeglijke naamwoorden, bijvoorbeeld: 'kleine rode...' - gebruikt het woord jeer, bijvoorbeeld: 'Er zit een poes in de tuin.'		- gebruikt steeds meer verschillende en complexere woorden <i>Specificaties van het taalvaardigheidsniveau:</i> - betekenisgrenzen worden scherper, bijvoorbeeld: het kind gebruikt het woord huis niet meer voor alle gebouwen maar maakt onderscheid tussen een kasteel, kerk, bungalow etc.. - kent het verschil tussen enkel- en meervoudsvormen en kan dit interpreteren, bijvoorbeeld: 'Daar staat een trein. Versus: 'Dat zijn ook treinen.' - begrijpt ontkenning, bijvoorbeeld: 'Ik wil niet dat jij dat doet.' of 'Er zijn geen appels meer.'	
- heeft 75% van de klinkers en medeklinkers van het Nederlandse taalsysteem verworven <i>Specificaties van het taalvaardigheidsniveau:</i> - laat onbeklemd toonde lettergrepen niet langer weg (zegt bijvoorbeeld niet langer 'naan' maar 'banaan') - heeft nog moeite met clusters van medeklinkers (zegt bijvoorbeeld 'tapi.p.v.trap') - laat laat stemmedeklinkers soms nog weg (vooral 'l' en 'r' zegt bijvoorbeeld 'kame' i.p.v. 'kamer')		- beheerst het Nederlandse klanksysteem <i>Specificaties van het taalvaardigheidsniveau:</i> - maakt duidelijk onderscheid tussen klanken in woordgrenzen: bijvoorbeeld: het kind zegt niet langer 'issee fiets' maar 'dit is een fiets'. - soms nog slissend 's' of stoeve 'r' - articuleert soms wat onduidelijk - moeite met 'vreemde klanken' (voor kinderen in een Nederlandse thuissituatie kunnen dit klanken in leenwoorden zijn (garage, lunch) vanderstalige kinderen kunnen moeite hebben met het onderscheid tussen lange en korte klanken in het Nederlands (man/maan, vis/vies)) - moeite met 'sp' aan woordeinde (bijvoorbeeld 'wesp')	
Vloeiend en verstaanbaar vertellen			
- vertelt over wat hij gedaan of meegemaakt heeft op verstaanbare en begrijpelijke wijze		- vertelt uitvoeringen samenhangend over wat hij gedaan of meegemaakt heeft	
- benoemt en beschrijft alledaagse aspecten, zoals mensen, plaatsen en dingen		- benoemt en beschrijft alledaagse aspecten, zoals mensen, plaatsen en dingen met gebruik van complexe zinsconstructies	
- beschrijft veelvoorkomende handelingen, zoals eten of naar bed gaan		- beschrijft een aantal veelvoorkomende handelingen met gebruik van complexe zinsconstructies	
<i>Specificaties van het taalvaardigheidsniveau:</i> - maakt zinnen met een vervoegd werkwoord, bijvoorbeeld: 'Peter heeft zuiger uit (ge)daan.' - maakt eenvoudige samengestelde zinnen (en, dan, toen, en dan, en toen...) - maakt vraagzinnen (wie, wat, waar, hoe...) - kan praten over thema 'sbuiten hethieren-nu' - heeft nog moeite met lange zinnen - maakt nog regelmatig fouten met onregelmatige vervoegingen (zegt bijvoorbeeld 'Ik loopte'/liegde)		- gebruikt complexe taalfuncties als redeneren en concluderen	
		<i>Specificaties van het taalvaardigheidsniveau:</i> - begrijpt en gebruikt steeds meer verschillende werkwoordsvervoegingen, bijvoorbeeld: 'loop, jij/rij loopt, wij/lopen' en 'ik/jij/rij liep-wij liepen' - kan een plotstructuur redelijk verwoorden - maakt samengestelde zinnen (omdat, want, maar, of, die, dat, welke) - maakt gebruik van uitbreidingen en vraaggesprekken, bijvoorbeeld: niet langer antwoorden met een simpel 'ja' of 'nee' maar 'Nee, ik lust geen pinda kaas; ik wil hagel slag! - vertelt over gebeurtenissen in het verleden en trekt daarbij conclusies, bijvoorbeeld: 'Opa was niet gekomen; ik denk dat hij ziek was.' - houdt steeds meer rekening met de mentale staat van anderen (bijvoorbeeld gevoelens, gedachten, verlangen en kennis van de luisteraar) - maakt beter onderscheid tussen taalgebruik in verschillende situaties (thuis op school etc.) - heeft nog moeite met het leggen van logische verbanden, bijvoorbeeld: 'Vergelijk met jou is Maarten erg klein.' - heeft nog veel moeite met passieve zinnen (bijvoorbeeld: 'Els werd door Kees geslagen.')	
Luisteren			
- kan eenvoudige instructies begrijpen en uitvoeren		- kan meervoudige instructies en mededelingen begrijpen en uitvoeren, bijvoorbeeld: 'als de bel gaat pak je je tassen ga je netjes in de rij staan.'	
- luistert naar een op de leeftijdsgestemd verhaal en ontwikkelt verhaalbegrip door het interactief voorlezen		- luistert naar een op de leeftijdsgestemd verhaal en begrijpt het verhaal of de informatieve tekst	
- luistert naar een op de leeftijdsgestemde radio/televisiefragment/gesproken tekst op internet		- luistert naar een op de leeftijdsgestemde radio/televisiefragment/gesproken tekst op internet	
- luistert naar een ander		- laat zien dat hij naar een ander luistert en geeft gepaste feedback, bijvoorbeeld door technieken of te antwoorden	

Taalontwikkelingsdoelen voor- en vroegschoolse educatie

Gesprekjes voeren	
– kan een gesprek voeren met leidsteren anderkind	– kan op eigen initiatief een gesprek beginnen met de leerkrachten anderkind
– kent enkele gespreksregels	– kent handelnaar de gespreksregels zoals wachten tot een ander is uitgesproken
– reageert spontaan op anderkind of leidster bijvoorbeeld door iets over zichzelf te vertellen	– kan op communicatief adequate wijze spontaan vertellen over onderwerpen die hem bezighouden
– geeft antwoord op vragen van de leidster of anderkind - wie, wat, waar vragen - aanwijsvragen - luistervragen - voorspelvragen - keuzevragen (tussen twee dingen kiezen)	– geeft gepast antwoord op vragen van de leerkracht of anderkind - hoe, waar mee, wanneer etc. vragen - denkvragen - tegendeelvragen (Bij een plaatje van een eend: 'Is dat een kikker?') - keuzevragen (kiezen tussen meerdere een complexere zaken) - indirecte vragen (bijvoorbeeld 'ik zou graag weten waarom je dat deed') - reflectieve vraag (bijvoorbeeld 'hoe vind je dat het ging?')
Mening uiten en vragen stellen	
– leert vergelijkingen maken en zijn mening te geven	– kan zijn mening verwoorden, o.a. door gebruik van 'ik vind' zinnen
– stelt vragen om ergens meer over te weten te komen: <i>wat, wie, waar, waarom.</i>	– stelt vragen en gebruikt vraagzinnen om ergens meer over te weten te komen: <i>hoeveel, waarmee, welke, wanneer etc.</i>
– vraagt om hulp	– kan op een gepast wijze de hulp van anderen inroepen
Ontluikende- en beginnende geletterdheid	
Leesplezier	
– beleeft zichtbaar plezier aan voorlezen-boeken en rijmpjes	– toont zijn plezier in voorlezen boeken: - leeft mee met personages in op de leeftijd afgestemde prentenboeken - kan uitleggen hoe een personage zich voelt - uit zijn gevoelens/mening over een voorgelezen verhaal of rijmpje zoals leuk, grappig of stom
Oriëntatie op boek en verhaal	
– ontdekt de samenhang tussen illustraties en tekst	– begrijpt dat illustraties en teksten samen een verhaal vertellen
– heeft ervaring opgedaan met boeken en de manier waarop boeken (voor)gelezen worden	– weet dat een boek gelezen wordt van voren naar achter en van bladzijde van boven naar beneden en regels van links naar rechts
– ontdekt structuur in verhalen	– weet dat verhalen een opbouw hebben en dat een boek een begin en een einde heeft
– kan de inhoud van het boek alleen beetje voorspellen op basis van de omslag van het boek	– weet dat de voor- en achterkant van het boek informatie over de inhoud geven
– kan een verhaal na vertellen aan de hand van een plaatjesboek	– kan een op de leeftijd afgestemd voorgelezen verhaal navertellen met of zonder behulp van illustraties
– kan de leidster maden als zij stukjes uit het boek uitbeeldt	– kan een voorgelezen verhaal naspelen met behulp van aanwijzingen van de leerkracht
Oriëntatie op geschreven taal	
– ontdekt dat tekens gebruikt worden om iets te vertellen of leren	– weet dat tekens gebruikt worden om iets te vertellen of leren
– ervaart dat dingen die opgeschreven zijn je iets kunnen leren	– weet dat je briefjes, boeken, tijdschriften etc. kan lezen om iets te weten te komen
– ervaart dat dingen die je zegt opgeschreven kunnen worden	– weet dat je iets op kan schrijven (op papier of op de computer) als je iets wilt vertellen
– ontdekt het verschil tussen 'lezen' en 'schrijven'	– weet wanneer er sprake is van 'lezen' en 'schrijven' en kan 'lezen' en 'schrijven' van elkaar onderscheiden
– bladert door (prenten)boeken en speelt alsof hij eigen en ander mans teksten kan 'lezen'	– herkent en benoemt (enkele) letters bijvoorbeeld de eigen naam
– kan, met behulp van volwassenen, eigen boodschappen in een primitieve 'geschreven' versie vastleggen	– schrijft tekens die op letters (beginnen te) lijken
Fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe	
– wordt zich bewust van klanken in woorden	– kan betekenis onderscheidende klanken (fonemen) in woorden onderscheiden
– doet mee met spelletjes rond taal (bijvoorbeeld het afmaken van het laatste woord van een liedje)	– doet mee met woord/klank spelletjes bijvoorbeeld door woorden in lettergrepen te verdelen en daarbij te klappen
– ontdekt de relatie tussen klanken en letters	– weet dat letters met klanken corresponderen
– doet ervaring op met rijmen	– herkent en gebruikt rijmwoorden
– herkent symbolen bijvoorbeeld AH, SHELL, HEMA	– is gemotiveerd om de betekenis van geschreven taal te achterhalen
Taalbeschouwing	
– is op speelse wijze bezig met taalpraat bijvoorbeeld volwassenen na met een gespeelde 'volwassen' stem of maakt eigen woorden, bijvoorbeeld 'kindkrijgt een drinkbeker en wil ook een 'eetbord'.	– reflecteert op eigen taalgebruik dat van anderen, bijvoorbeeld door een grapje te maken over taal of te vragen naar betekenis
– wordt zich bewust van eigen taalgebruik zegt bijvoorbeeld: 'toen ik een baby was heb ik niet	– verbetert eigen taalgebruik

gepraat-hè?'	
- wordt zich bewust dat je over taalkan praten	- praat (inkringgesprek) over taalen praten

CONCEPT